

Sygn. akt III AUa 984/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Agata Pyjas - Luty
Sędziowie:	SSA Maria Szaroma (spr.) SSA Iwona Łuka-Kliszcz
Protokolant:	st. sekr. sądowy Ewa Dubis

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2013 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **C. P.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w K.**

przy udziale zainteresowanych **A. B. (1) i P. P.**

o odpowiedzialność z tytułu składek

na skutek apelacji wnioskodawczyni C. P.

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach Wydział VI Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 16 kwietnia 2012 r. sygn. akt VI U 235/12

o d d a l a apelację.

Sygn. akt III AUa 984/12

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 23 stycznia 2013 r.

Wyrokiem z dnia 16 kwietnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Kielcach VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie od decyzji z dnia 27 grudnia 2011 r., którą Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. stwierdził, że C. P. jako spadkobierczyni zmarłego R. P. (1) jest odpowiedzialna za jego zobowiązania z tytułu zaległych składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w łącznej kwocie 35 094,25 zł.

Sąd I instancji ustalił, że C. P. była żoną zmarłego w dniu 3 września 2007 r. R. P. (1). R. P. (1) prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą, jednak nie opłacał systematycznie i w prawidłowej wysokości należnych z tego tytułu

składek na ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Postanowieniem z dnia 20 lutego 2008 r., sygn. akt VII Ns 121/08, wydanym w sprawie z wniosku C. P. z udziałem A. B. (1) i P. P. o stwierdzenie nabycia spadku po R. P. (1) Sąd Rejonowy w Kielcach stwierdził, że spadek po R. P. (1) zmarłym w dniu 3 września 2007 roku w K. i tam ostatnio zamieszkałym na podstawie ustawy z dobrodziejstwem inwentarza nabyli: żona C. P., córka A. B. (1) oraz syn P. P. po 1/3 części każdy z nich (pkt I). Nadto Sąd nakazał sporządzenie spisu inwentarza spadku po R. P. (1) (pkt II). W dniu 10 maja 2008 roku Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Kielcach w obecności C. P. i P. P. sporządził spis inwentarza po zmarłym R. P. (1). W decyzji z dnia 27 grudnia 2011 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. stwierdził, że C. P., A. B. (1) i P. P. jako spadkobiercy zmarłego R. P. (1) ponoszą solidarną odpowiedzialność do wysokości stanu czynnego spadku za jego zobowiązania z tytułu zaległych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za okresy: marzec 2003 roku, od października 2003 roku lipca 2004 roku - w łącznej kwocie 26 823,74 zł, w tym należność główna -18075,59 zł, koszty upomnienia 88 zł, koszty egzekucyjne - 377,10 zł oraz odsetki za zwłokę na dzień 3 września 2007 roku - 8 283 zł; na Fundusz Ubezpieczenia Zdrowotnego za okresy: marzec 2003 roku, czerwiec 2003 roku, od października 2003 roku do lipca 2004 roku - w łącznej kwocie 6 263,74 zł, w tym należność główna - 4 246,34 zł, koszty egzekucyjne - 77,40 zł oraz odsetki za zwłokę na dzień 3 września 2007 roku -1 940 zł oraz na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okresy: od marca 2003 roku do czerwca 2003 roku i od października 2003 roku do lipca 2004 roku - w łącznej kwocie 2 006,82 zł, w tym należność główna -1 358,62 zł, koszty egzekucyjne - 26,20 zł oraz odsetki za zwłokę na dzień 3 września 2007 roku - 622 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że w niniejszej sprawie zostały spełnione wszystkie przesłanki do obciążenia C. P. solidarną odpowiedzialnością za zadłużenie zmarłego męża wobec organu rentowego wskazane w art. 97 §1 w zw. z art. 98 §1 i §2 pkt 1,2 i 7 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 roku Nr 8 poz. 60 ze zm.). Wnioskodawczyni jest spadkobierczynią R. P. (2), która to okoliczność została stwierdzona w postanowieniu Sądu Rejonowego w Kielcach z dnia 20 lutego 2008 roku, sygn. akt VII Ns 121/08. C. P. tak jak pozostali spadkobiercy, przyjęła spadek z dobrodziejstwem inwentarza, co oznacza, że za długi spadkowe odpowiada jedynie do wysokości wartości nabytego udziału w masie spadkowej. W taki też sposób organ rentowy określił odpowiedzialność C. P. w zaskarżonej decyzji (odpowiedzialność została ograniczona do wartości stanu czynnego spadku zgodnie z art. 1031 §1 zd. 2 k.c.).

Sąd Okręgowy za niezrozumiały uznał zarzut naruszenia art. 1032 §2 k.c., gdyż przepis ten w ogóle nie został zastosowany. Organ rentowy nie orzekł o odpowiedzialności ubezpieczonej za zadłużenie męża wykraczającej ponad wartość przysługującego jej udziału w masie spadkowej. Za niecelowe i chybione uznał także Sąd I instancji sformułowane przez odwołującą się wnioski w przedmiocie sporządzenia w toczącym się postępowaniu spisu inwentarza oraz dopuszczenia dowodu z opinii biegłego dla ustalenia wartości spadku po R. P. (2). Spis inwentarza wraz z ustaleniem wartości spadku został już przeprowadzony w toku postępowania o stwierdzenie spadku toczącego się przed Sądem Rejonowym w Kielcach w sprawie o sygn. akt VII Ns 121/08, które to postępowanie było właściwym dla dokonania tej czynności. Niezależnie od powyższego Sąd Okręgowy wskazał, że na gruncie niniejszego postępowania nie ma znaczenia wartość masy spadkowej po R. P. (2), bowiem w zaskarżonej decyzji organ rentowy określił jedynie zasadę odpowiedzialności C. P. nie wskazał zaś konkretnej kwoty, którą ma ona uiścić na poczet spłaty zadłużenia. Dlatego też oddalony został wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań A. B. (2), P. P. i C. P., jak również wniosek o przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości na okoliczność ustalenia wartości nieruchomości rolnych pozostałych po R. P. (1).

Sąd I instancji podniósł, że wnioskodawczyni nie kwestionowała faktu istnienia zadłużenia wobec organu rentowego, ani jej wysokości. Sąd Okręgowy wskazał nadto, że odpowiedzialność wnioskodawczyni ma charakter obiektywny, a zatem ustawodawca nie przewidział tu żadnych możliwości uwolnienia się od niej poprzez wykazanie jakichkolwiek przyczyn egzoneracyjnych lub ekskulpacyjnych. Takimi przesłankami nie są zatem ani wiedza o powstaniu zadłużenia, ani sytuacja majątkowa spadkobierców odpowiadających za długi. Bez znaczenia pozostaje tu także fakt zawarcia przez małżonków umowy wyłączającej małżeńską wspólność majątkową. Od powinności uregulowania należności nie można się także zwolnić, wskazując na nieprawidłowy sposób prowadzenia egzekucji w stosunku do spadkodawcy.

Podobnie nietrafnym argumentem jest powoływanie się ubezpieczonej na zasady współżycia społecznego, gdyż przepisy regulujące sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych nie przewidują stosowania normy art. 5 k.c. W tym stanie rzeczy Sąd I instancji orzekł jak w sentencji na podstawie art. 477¹⁴ §1 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku złożyła wnioskodawczynie, zarzucając naruszenie prawa materialnego, tj. art. 1032§2 k.c. polegające na jego niezastosowaniu, oraz naruszenie art. 5 k.c. W uzasadnieniu skarżąca podniosła, że zaskarżona decyzja jest wadliwa, bowiem obliguje ją do zapłaty całości kwoty, podczas gdy wykazała, że należności wobec ZUS nie są jedynymi długami. Wnioskodawczynie zarzuciła, że zaspokojenie należności wobec ZUS byłoby sprzeczne z art. 1025 k.p.c. Ponadto organ rentowy błędnie twierdzi, iż winna ona odpowiadać za niespłacone długi spadkodawcy także z majątku własnego. Wnioskodawczynie oświadczyła, że masa czynna spadku, po potrąceniu kosztów postępowania egzekucyjnego, alimentów oraz kosztów pogrzebu, wynosi 3 463,70 zł, co sprawia, że kwota dochodzona przez ZUS jest zawyżona (ZUS-owi przysługuje 67,92% tej kwoty, tj. 2 351,85 zł).

Wnioskodawczynie podniosła, że argumentacja Sądu I instancji nie zasługuje na uwzględnienie, bowiem ZUS, na mocy zaskarżonej decyzji nie przesądza tylko i wyłącznie o kwestii odpowiedzialności, lecz jednocześnie określa wysokość należności, która to jest na gruncie niniejszej sprawy zawyżona. Odwołująca się zarzuciła nadto, że Sąd Okręgowy w toku postępowania zaniechał ustalenia prawidłowej wysokości należności przysługującej ZUS, jak również nie podjął żadnych czynności mających na celu ustalenie wartości masy czynnej spadku, mimo że komornik w trakcie tworzenia spisu inwentarza nie wykonał wyceny nieruchomości i długów spadkowych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest bezzasadna.

Kwestią sporną w niniejszej sprawie był zakres odpowiedzialności C. P., będącej spadkobierczynią R. P. (1), za jego zobowiązania z tytułu nieopłaconych składek, wobec przyjęcia spadku po nim z dobrodziejstwem inwentarza.

Jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy odpowiedzialność wnioskodawczynie regulują przepisy ordynacji podatkowej. Zgodnie bowiem z art. 31 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2009, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) szczegółowo wymienione w nim przepisy ustawy z dnia 29.08.1997 r. Ordynacja podatkowa (m.in. art. 97 § 1, 98 § 2 pkt 1, 2, 5 i 7, art. 100) stosuje się odpowiednio do należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, a na podstawie art. 32 - także do składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Stosownie zaś do wskazanych wyżej przepisów ordynacji podatkowej (przy odpowiednim ich stosowaniu), spadkobiercy ubezpieczonego przejmują przewidziane w przepisach dotyczących ubezpieczenia społecznego, majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy (art. 97 § 1). Organ rentowy właściwy ze względu na ostatnie miejsce zamieszkania spadkodawcy orzeka w odrębnej decyzji o zakresie odpowiedzialności poszczególnych spadkobierców (art. 100). Do ich odpowiedzialności za zobowiązania z tytułu składek stosuje się przepisy kodeksu cywilnego o przyjęciu i odrzuceniu spadku oraz o odpowiedzialności za długi spadkowe (art. 98 § 1).

Sąd Apelacyjny podziela trafne stanowisko Sądu Okręgowego, iż organ rentowy w zaskarżonej decyzji w sposób prawidłowy określił zakres odpowiedzialności wnioskodawczynie, wskazując, iż ma on charakter solidarny i jest ograniczony do wysokości stanu czynnego spadku.

Za całkowicie nieuzasadniony należało uznać zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 1032 § 1 i 2 k.c. Według stanowiska wnioskodawczynie, Sąd winien był ustalić, jaki udział stanowi zaległość z tytułu nieopłaconych składek w łącznej wartości długów spadkowych i wedle obliczonej w ten sposób wartości procentowej (w apelacji wskazano 67,92%) ustalić zakres odpowiedzialności. Wskazała w niniejszej sprawie należy, że zaskarżona decyzja nie jest decyzją zobowiązującą wnioskodawczynię do zapłaty zaległych składek nieuiszczonych przez spadkodawcę, lecz jedynie stwierdzającą w sposób konstytutywny jej odpowiedzialność za te składki z ograniczeniem tej odpowiedzialności do znanej organowi rentowemu wartości ustalonego w inwentarzu stanu czynnego spadku (art. 1031 § 2 k.c.), wydanymi na podstawie art. 97 § 1 i art. 100 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa w związku z art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych. Dopiero na

jej podstawie może zostać wystawiony właściwy tytuł wykonawczy będący podstawą do wszczęcia postępowania egzekucyjnego (por. art. 26 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji). Wskazać ponadto należy, że na organie rentowym nie ciąży obowiązek dbałości o interesy innych ewentualnych wierzycieli, którego konsekwencją miałyby być nie tylko ograniczenie w decyzji przenoszącej na spadkobierców odpowiedzialność za długi spadkowe zakresu tej odpowiedzialności do wartości ustalonego w spisie inwentarza stanu czynnego spadku, ale także wskazanie w niej "kolejności i wielkości zaspokajania wierzycieli spadkowych i regulowania długów". W postępowaniu egzekucyjnym dłużnikowi, przysługuje zarzut, którego podstawę może stanowić między innymi wykonanie lub umorzenie w całości albo w części obowiązku, przedawnienie, wygaśnięcie albo nieistnienie obowiązku (art. 33 pkt 1 powołanej ustawy). Podobne okoliczności (zdarzenia) mogą być także podstawą powództwa opozycyjnego (art. 840 k.p.c.), przy czym powództwo to dotyczyć będzie realizacji zobowiązania w wysokości przekraczającej zakres odpowiedzialności dłużnika. Ustalenie, czy w skład spadku wchodzi majątek pozwalający na zaspokojenie obciążających dłużnika (spadkobiercę) należności oraz jaka jest rzeczywista wartość tego majątku, należy bowiem ostatecznie do postępowania egzekucyjnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1976 r., IV PR 135/76, OSNC 1977, nr 4, poz. 80). Reasumując uznać należy, że przyjęcie przez spadkobiercę spadku z dobrodziejstwem inwentarza nie nakłada zatem jakichkolwiek obowiązków na wierzycieli spadkodawcy, gdyż się do nich w ogóle nie odnoszą. Konkludując Sąd Apelacyjny podziela stanowisko Sądu Okręgowego, iż zaskarżona decyzja organu rentowego jest prawidłowa. Zakład Ubezpieczeń Społecznych wskazał wysokość zobowiązań spadkodawcy R. P. (1) i określił zakres odpowiedzialności C. P., uwzględniając przepisy kodeksu cywilnego, to jest, iż jest ona solidarna i ograniczona do stanu czynnego spadku. Brak jest zatem na gruncie niniejszego postępowania jakichkolwiek podstaw do zakwestionowania zapadłego w sprawie rozstrzygnięcia oraz poprzedzającej go decyzji ZUS.

Brak jest także podstawy by uznać zarzut naruszenia art. 5 k.c. W sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych niedopuszczalne jest bowiem powoływanie się na zasady współżycia społecznego, jako że prawo ubezpieczeń społecznych nie zawiera normy o charakterze takiej klauzuli generalnej, ani też normy zezwalającej na stosowanie w zakresie nieuregulowanym przepisów kodeksu cywilnego. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r., sygn. akt III UK 214/10, stwierdził, że do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 k.c., ani art. 8 k.p., bo przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów prawa publicznego. Tym bardziej rygorów tych nie można obostrzać z powołaniem się na wspomniane klauzule generalne.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny na zasadzie art. 385 k.p.c., orzekł, jak w sentencji wyroku.